

156

Lana Lovrenčić, Martina Bobinac, Iva Vidović

Konferencija o budućnosti Europe – susreti u Institutu

7. i 12. travnja te 5. svibnja 2022.,
Institut za povijest umjetnosti, Zagreb

Tijekom travnja i početkom svibnja 2022. Institut za povijest umjetnosti se na poticaj Ministarstva znanosti i obrazovanja uključio u aktivnosti povezane s Konferencijom o budućnosti Europe. Ova konferencija, organizirana na nivou cijele Europske unije, imala je za cilj uključivanje građana svojim stavovima i projektima u kreiranje slike zajedničke budućnosti. Ovom se pozivu Institut odazvao te osmislio niz od tri susreta kojima se željelo otvoriti teme koje su nam se učinile ključne za vrijeme koje je već počelo. Jer budućnost počinje sadašnjosti i našom sposobnošću da postavimo pitanja čiji će odgovori oblikovati društvo u kojem živimo i djelujemo. Podcrtavajući vrijednosti koje su nam zajedničke i dijeleljene (ili bi barem trebale biti), susreti su se dotaknuli tema klime, obnove i otpornosti naših gradova, baštine i mogućnosti koje se otvaraju digitalizacijom te same struke povijesti umjetnosti i pozicije Hrvatske i njezinih znanstvenika na široj europskoj slici. Tri susreta oblikovana su kao set od po dvije panel-diskusije na kojima su sudjelovali kolege s Instituta, kao i kolege iz šireg polja povijesti umjetnosti i kulture, čineći platformu za razgovor intelektualaca koji djeluju u sferi javnosti. A jedino organizacijom ovakvih susreta i dijeljenjem mišljenja i iskustva kao članovi akademske zajednice možemo ponovno osvijestiti važnost javnih diskusija i našu ulogu u društvu koja može i mora nadilaziti individualni znanstveni i kulturni rad.

Prvi panel *Digitalna povijest umjetnosti* održao se unutar teme konferencije „Digitalna transformacija”, koja nije zao- bišla ni polje povijesti umjetnosti, pa tako svakodnevno svjedočimo potrebi sustavnog promišljanja stvaranja i obra- de digitalnih podataka koji se odnose na kulturno-umjetnič- ku baštinu, načina i mogućnosti pristupa tim podacima, kontroli i razini kvalitete te prezentacije stručnoj i široj za- jednici. Nakon izlaganja na kojima su vlastite projekte iz po- dručja digitalne humanistike predstavili pozvani predava- či – Sanja Sekelj, Ana Plosnić-Škarić, Jasenka Ferber-Bogdan, Zoran Svrtan i Ljiljana Kolečnik – uslijedila je panel-diskusi- ja koja je rezultirala jednoglasnim zaključcima.

Digitalna humanistika i povijest umjetnosti u Republici Hrvatskoj još uvijek funkcioniraju u nedefiniranom prostoru između programera i humanista, a nedostaje spona – us- postavljanje interdisciplinarnoga specijalističkog studija iz područja digitalne humanistike, koji je jedino rješenje za stvaranje dovoljne količine stručnog kadra koji bi vodio i održavao projekte iz navedenog područja. Nadalje, financi- ranje u kulturi i znanosti je slabo, zapošljavanja često nisu dozvoljena, što dovodi do kroničnog nedostatka kadrova u državnim institucijama. Usto, financiranje se često dodjelju- je manjim i time slabije vidljivim projektima, a jednom kad su dovršeni financiranje prestaje pa projekt nema sredstava za održavanje nastalih baza. Sve se to može staviti pod krov- ni problem: nedostatak infrastrukture i strategije na razini vlade i ministarstva, koja bi izrijeком trebala objasniti

kakvu strategiju želi od razvitka digitalne humanistike, a zatim to poduprijeti novčanim sredstvima. Edukacija, okrupnjavanje projekata, međuinstitucionalna suradnja i umrežavanje i ujednačavanje različitih projekata i baza podataka samo su neki od važnih ciljeva koji mogu unaprijediti i dati smisla digitalnoj povijesti umjetnosti u Hrvatskoj.

Na drugom panelu, naslovljenom *Pokretna kulturna baština: dostupnost, zaštita i vrednovanje*, koji se održao unutar teme konferencije „Vrijednosti i prava, vladavina prava, sigurnost”, adresirala su se pitanja zaštite i dostupnosti te suvremenih načina izlaganja i prezentacije pokretne kulturne baštine. U panel-diskusiji sudjelovale su pozvane predavačice Anuška Deranja-Crnokić, Lana Lovrenčić, Aneta Barišić, Sanja Horvatinčić i Irena Šimić.

Jedan od glavnih zaključaka diskusije odnosio se na nedostatak suradnje između znanstvenih i istraživačkih institucija (primarno instituta) i kolega iz prakse (konzervatorski i restauratorski zavodi, muzeji), koji dovodi do manjka ključne komunikacije, s obzirom na to da praksa bez znanstvenih istraživanja, a i obrnuto, nije cjelovita. Kao još jedan problema naveo se i često neriješen slučaj muzejskih depoa i arhiva, gdje zbog neadekvatnih uvjeta pokretna baština često biva uništena ili oštećena, a u najboljem slučaju zaboravljena i ostavljena a da godinama ne bude prezentirana javnosti ili struci. To je ujedno simptom već spomenutog problema unutar diskusije o digitalnoj humanistici – nedostatak (stručnog) kadra. Kao neka od rješenja ovog problema navode se

digitalizacija, stvaranje stručne literature o građi te promocija i osiguravanje vidljivosti predmeta kroz organizaciju izložaba te, ponovno, sustavna strategija nadležnih državnih tijela.

Drugi susret nazvan *K zajedničkoj povijesti umjetnosti* otvorio je dvije teme, geografije i jezika, koje se prije svega odnose na probleme i poteškoće s kojima se povjesničari umjetnosti iz Hrvatske susreću u odnosu na kolege iz ekonomski razvijenijih europskih zemalja, s obzirom na financijsku potporu znanstvenog rada i njegovu akademsku vidljivost. Jer znanje i znanost ne događaju se u vakuumu, već su rezultat niza mjera i nastojanja društva – u našem slučaju kako hrvatskog tako i društva stvaranog u okviru Europske unije i čija dinamika i ciljevi neizbježno utječu na uvjete i mogućnosti rada znanstvenika u Hrvatskoj. Pri tome je pitanje razlike između tzv. „malih” i „velikih” naroda/nacija/povijesti, kao i vrednovanje periferije u odnosu na centar jedno od ključnih kada promišljamo ovu situaciju te bi ga nadležna tijela trebala uzeti u obzir razvijajući nacionalne strategije i kriterije vrednovanja znanstvenog rada. Naime, posljedice ove situacije mogu se direktno prepoznati na više razina, od „konkurentnosti” lokalnih istraživača na europskoj znanstvenoj karti i pristupa europskim fondovima i znanstvenim stipendijama, pa sve do turističke privlačnosti određenog područja.

Prva panel-diskusija otvorila je dakle diskusiju o geografiji umjetnosti u najširem mogućem smislu, obuhvativši dva

aspekta: prvi, situaciju u kojoj se nalazi hrvatska povijest umjetnosti – od potrebe za provođenjem temeljnih istraživanja do pitanja pozicioniranja lokalnih tema i fenomena na europskoj karti te potrebe za artikuliranjem nove paradigme pisanja europske povijesti umjetnosti, te drugi koji se tiče kriterija „izvrsnosti” kada govorimo o povijesti umjetnosti (i humanističkim disciplinama općenito) u Hrvatskoj. Na panelu su sudjelovali Jasna Jakšić, Sandra Križić Roban, Ivana Mance, Ana Marinković i Petar Prelog, a pri raspravi se otvorilo se pitanje percepcije i autopercepcije istraživača, metodoloških dosega i potrebe pristajanja uz diskurse i teme koje se nameću na višoj, europskoj ili svjetskoj razini.

Druga panel-diskusija bavila se pitanjem jezika i znanstveno-stručne terminologije. I opet su razmatrane dvije pozicije: ona koja se odnosi na probleme izgradnje terminologije na materinskom jeziku i na nacionalnoj razini te ona koja se tiče pitanja prevođenja i objavljivanja stručnih i znanstvenih radova na drugim europskim jezicima, prije svega na engleskom. Vezano uz potonje, ovdje se ponovno pokazala pozicija „malih” i „velikih”, ovaj put ne naroda, već jezičnih skupina, pogotovo s obzirom na pritisak objavljivanja na engleskom jeziku. Pitanja mogućnosti, potrebe, kvalitete i dosega prijevoda (pogotovo kada govorimo o lokalno važnim temama i fenomenima), kao i različite pozicije jednojezičnih i višejezičnih kolega i njihove „konkurentnosti” na „znanstvenom tržištu” razmatrana su iz više rakursa te je ponovno apostrofirana potreba detaljnijeg sagledavanja

različitih situacija i potreba. Raspravi o ovim pitanjima doprinijeli su Siniša Runjaić, Ana Šverko, Tanja Trška i Danko Zelić.

Panel-diskusije posljednjeg susreta održane su početkom svibnja pod zajedničkim naslovom *Obnova graditeljskog nasljeđa, ruralnih i urbanih prostora nakon prirodnih katastrofa*. Sudionici prijedopnevnog događanja Martina Bobinac, Ratko Vučetić, Jasenka Kranjčević, Tamara Bjažić Klarin i Franko Ćorić ovoj aktualnoj temi pristupili su promišljanjem primjera dobrih i loših odgovora u obnovi i oporavku hrvatskih i inozemnih područja pogođenih različitim prirodnim katastrofama od sredine 18. do kraja 20. stoljeća. Komentirajući iskustva ranijih obnova gradova i sela nakon prirodnih katastrofa istaknuli su kako uspješna obnova ne uključuje samo konstruktivnu sanaciju i rekonstrukciju oštećenih građevina nego i unaprjeđenje postojeće infrastrukture te regeneraciju čitavih urbanih i ruralnih prostornih cjelina pri kojoj će se očuvati postojeće i kreirati nove sadržajne i prostorne vrijednosti, koje bi morale biti u skladu s karakterom specifičnih obilježja oštećenih područja. Kao ključni čimbenik u provedbi sveobuhvatne obnove sudionici su istaknuli nužnost suradnje svih njezinih sudionika u svim fazama, pri čemu je nužna uloga međunarodnih organizacija u razmjeni iskustava i donaciji sredstava, kao i uloga lokalne zajednice koja bi trebala biti uključena u donošenje odluka, a ne zauzimati poziciju promatrača. Uz razgovor o mogućnostima iskorištavanja ranijih povijesnih iskustava i znanja u trenutačnoj

obnovi Zagreba i Sisačko-moslavačke županije, sudionici su istaknuli kako odgovor na prirodne katastrofe ne uključuje samo sanaciju šteta nego i adekvatnu pripremu na potencijalne rizike, koja u velikoj mjeri može umanjiti ranjivost stanovništva, gradova i sela na prirodne katastrofe.

Nadovezujući se na zaključke prve, sudionici druge panel-diskusije Marko Špikić, Katarina Horvat-Levaj, Ivana Miletić Čakširan, Ivana Haničar Buljan i Davor Trupković komentirali su dosadašnji tijek obnove Zagreba i Sisačko-moslavačke županije nakon razornih potresa iz 2020. Prezentirali su brojne vrijedne aktivnosti Ministarstva kulture i Instituta za povijest umjetnosti povezane sa sanacijom šteta na zgradama kulturne baštine, od početnih hitnih akcija evidencije šteta, raščišćavanja ruševina do kreiranja konzervatorskih studija i elaborata. Procijenili su kako su dosadašnja postupanja s oštećenim povijesnim građevinama i kulturno-povijesnim cjelinama zadovoljavajuća, ali i naglasili kako bi se cjelokupan složen i dugotrajan proces obnove mogao olakšati uključivanjem većeg broja stručnjaka, posebice konzervatora, uspostavom učinkovitijeg protoka informacija među sudionicima obnove, usklađenjem rada vladinih i nevladinih organizacija, kao i senzibilizacijom i edukacijom lokalne zajednice o vrijednostima sredina u kojima žive.

Susrete su organizirale i moderirale Martina Bobinac, Lana Lovrenčić i Iva Vidović. Snimke diskusija moguće je vidjeti na kanalu Instituta za povijest umjetnosti na YouTubeu. ✕